

Laten we de Nobelprijs voor Economie afschaffen

© Lectr

Wouter Ryckbosch

Hoofddocent geschiedenis (Vrije Universiteit Brussel).

De winnaars van de Nobelprijs voor Economie hebben een erg gecontesteerde theorie ontwikkeld, schrijft Wouter Ryckbosch. En die krijgt nu de allure van een wetenschappelijke ontdekking.

Deze week ging de Nobelprijs voor Economie naar Daron Acemoglu, Simon Johnson en James Robinson voor hun onderzoek naar de rol van sociale instituties in de welvaart van landen. Dat was niet meteen een verrassing: de Turks-Amerikaanse econoom Acemoglu wordt al jaren getipt als Nobelprijswinnaar en is zonder twijfel een van de invloedrijkste economen van de voorbije decennia. Tegelijk kun je je afvragen of die keuze ons wel vooruithelpt om de echte uitdagingen van de 21ste eeuw de baas te kunnen.

Zijn dit nu echt de ontdekkingen waarmee we de wereldproblemen van de 21ste eeuw te lijf moeten gaan?

Vóór we gaan vloeken in de kerk, eerst de lof. Het onderzoek waarvoor Acemoglu, Johnson en Robinson gelauwerd werden, is wel degelijk indrukwekkend en heeft ons nieuwe inzichten geboden in vijf eeuwen economische geschiedenis. Het werd in 2012 naar een breed publiek vertaald in het boek *Why nations fail*. Daarin beargumenteerden ze dat de instituties bepalen of een land economisch welvarend wordt – het geheel van regels en instellingen die mensen moeten respecteren in een land. ‘Inclusieve’ instituties, waarbij politieke macht gedeeld wordt en privé-eigendom gerespecteerd wordt (ruwweg democratisch en kapitalistisch dus), waren historisch die plaatsen die er economisch op vooruitgingen, terwijl landen met extractieve instituties in een neerwaartse spiraal terechtkwamen. Die politieke verschillen verklaren volgens hen het grote verschil in welvaart tussen bijvoorbeeld de Verenigde Staten en Mexico – ook al zijn beide landen ex-kolonies.

Het onderzoek veroorzaakte een vloedgolf aan interesse voor het verleden bij economen en politieke wetenschappers en scherpte hun aandacht aan voor on-

gelijkheid en politieke machtsverschillen. En toch is deze Nobelprijs een spijtige zaak.

Nobel haatte zakenlui

De Nobelprijs voor Economie had eigenlijk nooit mogen bestaan. In tegenstelling tot de andere wetenschapsprijzen werd economie helemaal niet vermeld in Nobels testament (hij haatte zakenlui passioneel). De prijs werd pas 70 jaar na zijn dood in het leven geroepen door de Zweedse Nationale Bank om haar driehonderdste verjaardag te vieren. Door de titel *'Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel'* kwam economie terecht in het rijtje van exacte wetenschappen zoals fysica, chemie en geneeskunde. Zo werd economie een discipline waarin 'ontdekkingen' mogelijk zijn, en harde 'wetten' blootgelegd kunnen worden.

Daar wringt het schoentje. Veel economisch onderzoek leunt dicht aan bij de wiskunde, maar dat maakt van economie nog geen exacte wetenschap. Of een economische ontdekking van groot belang is, hangt goeddeels af van morele en politieke vragen over wat we als maatschappij wenselijk vinden. Of economische modellen valide zijn, is gestoeld op aannames over de essentiële aard van mens en maatschappij.

Geen wonder dat de conservatieve econoom Friedrich Hayek, een van de eerste ontvangers van de prijs, zich liet ontvallen dat hij de prijsuitreiking een slecht idee vond, aangezien de wereld te complex is. De Nobelprijs voor Economie is de enige waarbij twee laureaten bekroond kunnen worden voor onderzoek dat tot precies tegenovergestelde conclusies komt, luidt de boutade. Economie hoort niet thuis in het rijtje van fysica, chemie of geneeskunde.

Ook de keuze voor Acemoglu, Johnson en Robinson is ongelukkig. Jakob Svensson, de voorzitter van het comité, verantwoordde de keuze door er op te wijzen dat de ongelijkheid tussen arme en rijke landen een van de belangrijkste hedendaagse uitdagingen is. Het prijswinnende onderzoek helpt die verschillen te verklaren, zei hij. Het belooft een recept voor welvaart.

Recept zonder ingrediënten

Maar hoe aantrekkelijk ook, onproblematisch is dat onderzoek niet. Zo gaapt er een kloof tussen de vaststelling dat inclusieve sociale en politieke systemen bevorderlijk zijn voor groei, en de vraag of het voor gedekoloniseerde landen in het Zuiden ook effectief mogelijk is om dergelijke instellingen in te richten. Acemoglu en co. beloven een recept voor verbetering, maar als de benodigde ingrediënten afwezig zijn, heb je daar weinig aan.

Opvallender is hoe de theorie achter *Why nations fail* niet in staat is om de grootste economische groeier van de voorbije decennia te verklaren, zoals de Singaporese politieke wetenschapper Yuen Yuen Ang betoogt. In vergelijking met de groei van de Chinese economie steken zelfs het Engeland van de industriële revolutie of de Verenigde Staten van de roaring twenties maar bleekjes af, terwijl China helemaal geen ‘inclusieve’ instituties heeft. De democratische en kapitalistische weg naar groei die Acemoglu, Johnson en Robinson bewieroken is dus niet het enige en zelfs niet het snelste pad richting groei. Het is ook helemaal niet zo duidelijk of de groei die westerse landen sinds de 19de eeuw doorgemaakt hebben wel op zulke democratische en inclusieve principes gestoeld was. Privébezit, vrijheid en democratie waren er lange tijd alleen voor witte mannen van de bezittende klassen, niet voor arbeiders, vrouwen, en al wie wereldwijd gekoloniseerd of tot slaaf gemaakt werd.

Rooskleurig beeld

Het Nobelprijswinnende onderzoek schetst een eenzijdig en erg rooskleurig beeld van de westerse economische geschiedenis als inclusief, en schrijft daar vervolgens de grote welvaartsverschillen van vandaag aan toe. Veel historici vinden dat een al te eurocentrische blik. Dat is dan weer wat het onderzoek waardevol maakt: het vormde het vertrekpunt voor waardevolle debatten die nieuwe inzichten genereerden.

Het probleem begint pas als dat onderzoek verheven wordt tot een wetenschappelijke ontdekking van hetzelfde kaliber als het higgsboson-deeltje. Als het wordt voorgesteld als een wetmatigheid van het universum. “Waarom falen landen? Omdat hun elites hun macht niet genoeg delen.” “Hoe kunnen landen groeien? Door meer democratie toe te laten.”

Zijn dat de ontdekkingen waarmee we de wereldproblemen van de 21ste eeuw te lijf moeten gaan? Van dat soort recepten hebben we de voorbije decennia genoeg geproefd, dus wordt het niet hoog tijd om die pseudo-Nobelprijs af te voeren en ook in de sociale wetenschappen het meningsverschil te vieren in plaats van de ontdekking?